

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ОРЕШНЯК В. Л.

УДК 330.342 (043.3)

Орешняк В. Л. Структурні зрушення в економіці України в контексті сталого розвитку

У сучасних умовах розвитку світової економіки гостро стоїть питання захисту та збереження навколишнього середовища як для нинішніх, так і для майбутніх поколінь. Очевидно, що вирішити питання розвитку людини та її майбутнього можливо шляхом пошуку нових теоретичних знань, формування нового світогляду та сенсу життя, які стали б у майбутньому міцним підґрунтям для втілення необхідних практичних рекомендацій у життя. Цілком зрозуміло, що нові теоретичні концепції економічного розвитку виникають у процесі аналізу та глибокого осмислення недоліків і переваг існуючих наукових теорій. Такою новою економічною теорією стала концепція сталого розвитку. Становлення сталого розвитку залежить від структури економіки та характеру змін у ній. Процес дослідження та вивчення галузевої структури національної економіки та зрушень, що відбуваються в розрізі трьох її секторів, має особливе значення для розвитку України, оскільки вказує її на оптимальний шлях переходу до концепції сталого розвитку. Структурні зрушення, які відбувалися в економіці (у розрізі 3-х секторів) протягом 1991 – 2011 рр., є свідченням того, що економіка України знаходиться на постіндустріальній стадії та на початковому етапі становлення сталого розвитку. Основними зрушеннями в структурі національної економіки в міру просування по шляху економічного розвитку є зменшення питомої ваги агропромислового та промислового секторів економіки та зростання частки сектора послуг. Проте, зрушення у структурі економіки України є поки що повільними та недостатньо ефективними.

Ключові слова: сталий розвиток, структура економіки, структурні зрушення.

Табл.: 1. **Бібл.:** 9.

Орешняк Вікторія Леонідівна – асистент, кафедра міжнародної економіки, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна)

E-mail: 05101983v@rambler.ru

УДК 330.342 (043.3)

Орешняк В. Л. Структурные изменения в экономике Украины в контексте устойчивого развития

В современных условиях развития мировой экономики остро стоит вопрос защиты и сохранения окружающей среды как для нынешних, так и для будущих поколений. Очевидно, что решить вопрос развития человека и его будущего возможно путем поиска новых теоретических знаний, формирования нового мировоззрения и смысла жизни, которые стали бы в будущем прочной основой для воплощения необходимых практических рекомендаций в жизнь. Вполне понятно, что новые теоретические концепции экономического развития возникают в процессе анализа и глубокого осмысления недостатков и преимуществ существующих научных теорий. Такой новой экономической теорией стала концепция устойчивого развития. Становление устойчивого развития зависит от структуры экономики и характера изменений в ней. Процесс исследования и изучения отраслевой структуры национальной экономики и сдвигов, происходящих в разрезе трех ее секторов, имеет особое значение для развития Украины, поскольку указывает ей на оптимальный путь перехода к концепции устойчивого развития. Структурные сдвиги, происходившие в экономике (в разрезе 3-х секторов) в течение 1991 – 2011 гг., являются свидетельством того, что экономика Украины находится на постиндустриальной стадии и на начальном этапе становления устойчивого развития. Основными сдвигами в структуре национальной экономики по мере продвижения по пути экономического развития являются уменьшение удельного веса агропромышленного и промышленного секторов экономики и рост доли сектора услуг. Однако сдвиги в структуре экономики Украины являются пока медленными и недостаточно эффективными.

Ключевые слова: устойчивое развитие, структура экономики, структурные сдвиги.

Табл.: 1. **Библ.:** 9.

Орешняк Виктория Леонидовна – ассистент, кафедра международной экономики, Национальный университет водного хозяйства и природопользования (ул. Соборная, 11, Ровно, 33028, Украина)

E-mail: 05101983v@rambler.ru

UDC 330.342 (043.3)

Oreshniak V. L. Structural Changes in the Ukrainian Economy in the Context of Sustainable Development

The issue of protection and preservation of environment both for the current and for the future generations is very sharp under modern conditions of development of the world economy. It is evident that it is possible to solve the problem of development of the humanity and its future by means of a search for new theoretical knowledge, formation of a new outlook and sense of life, which would become in future a strong basis for implementation of necessary practical recommendations into life. It is quite clear that appearance of new theoretical concepts of economic development takes place in the process of analysis and deep comprehension of shortcomings and advantages of existing scientific theories. The concept of sustainable development became such a new economic theory. Establishment of sustainable development depends on the structure of economy and nature of changes in it. The process of study of the branch structure of the national economy and shifts that take place in the context of its three sectors has a special significance for development of Ukraine, since it points out the optimal way of transition to the concept of sustainable development. Structural shifts that took place in economy (in the context of 3 sectors) during 1991 – 2011 testify to the fact that the Ukrainian economy is at the post-industrial stage and at the initial stage of establishment of sustainable development. Main shifts in the structure of the national economy in the course of movement along the way of economic development are reduction of specific weight of agro-industrial and industrial sectors of economy and growth of the share of the service sector. However, shifts in the structure of the Ukrainian economy are still slow and not very efficient.

Key words: sustainable development, structure of economy, structural shifts.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 9.

Oreshniak Viktoriia L. – Assistant, Department of International Economics, National University of Water Management and Natural Resources Use (vul. Soborna, 11, Rivne, 33028, Ukraine)

E-mail: 05101983v@rambler.ru

У сучасних умовах розвитку світової економіки гостро стоїть питання захисту та збереження навколишнього середовища як для нинішніх, так і для майбутніх поколінь. Перш за все це пов'язано із: стрімким зростанням кількості населення на планеті; неконтрольованим споживанням і використанням людською цивілізацією ресурсів природи; нерівномірним розташуванням природних ресурсів у світі; несправедливим ціноутворенням на ресурси природи; незбалансованим процесом економічного розвитку у світі; надмірним використанням техніки та технології, які руйнують природу; непропорційним зростанням антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Зростання антропогенного навантаження на довкілля призвело до глобального потепління на планеті та зміни її клімату.

Стрімкий розвиток людської цивілізації призвів до глобальної екологічної катастрофи, яка охопила різні аспекти економічної діяльності людини. Поступове усвідомлення появи нових загроз примусило суспільство шукати принципово нові підходи щодо забезпечення соціально-економічного прогресу та ефективного природокористування. Одним з таких підходів претендує стати концепція сталого розвитку.

Важливе значення у виробленні концептуальних підходів і орієнтирів сталого розвитку мають Світова конференція з проблем навколишнього середовища і розвитку (Ріо-92), Світова конференція ООН із навколишнього природного середовища та розвитку (Ріо+5), Світовий саміт із проблем впровадження сталого розвитку (Ріо+10), Світова конференція ООН зі сталого розвитку (Ріо+20).

Різним аспектам сталого розвитку присвячено досить багато праць. Формування понятійно-категоріального апарату є дуже важливою проблемою розвитку теорії та методології сталого розвитку. Вагомий внесок у конкретизацію та систематизацію поняття «сталі розвиток» зроблено Б. Данилишиним, В. Данілов-Даніліяном, Г. Дейлі, В. Кухарем, В. Трегобчуком, В. Шевчуком. Важливе місце в дослідженні теоретичних і практичних проблем сталого розвитку посідають такі вітчизняні вчені, як О. Білорус, В. Геєць, З. Герасимчук, Л. Масловська, Л. Мельник, Л. Шинкарук та ін. Серед зарубіжних авторів, які досліджують політичні й міжнародні аспекти сталого розвитку, варто відмітити Д. Медоуза, А. Кінга, Л. Ласло, М. Месаровича, Я. Тінберген, Б. Шнайдера.

В Україні, починаючи з 1992 р., питання сталого розвитку стало предметом усвідомлення, дослідження і обговорення в колі науковців, практиків, представників громадськості. У процесі активного дослідження та безперервного обговорення взаємовідносин людини, природи та економіки групою українських вчених, до якої входили професори Національної академії наук України Ф. Бурчак, С. Кравченко, М. Костицький, Ю. Туниця та академік Ю. Шемшученко, на Міжнародній конференції в Нью-Йорку було піднято питання про прийняття Світової Екологічної конституції. Даний документ передбачав встановлення певних норм економічної поведінки між людиною та природою.

За роки незалежності в Україні сформувалася вітчизняна нормативно-правова база, яка включала цілу низку законопроектів Верховної Ради, розпоряджень Кабінету Міністрів України та указів Президента щодо переходу національної економіки на засади сталого розвитку.

Незважаючи на високий рівень і характер існуючих теоретичних розробок, теорія та практика переходу національної економіки до концепції сталого розвитку потребує детального дослідження.

Процес переходу України до концепції сталого розвитку залежить від структури її економіки та змін, що відбуваються у ній. Така ситуація вимагає глибинного вивчення історичного процесу розвитку України, у процесі дослідження якого ми можемо визначити, на якій стадії розвитку перебуває країна, який сектор є домінуючим у структурі її економіки, які зрушення відбуваються у ній при переході до концепції сталого розвитку.

Метою статті є вивчення структури економіки України та змін, що відбуваються у ній при переході до сталого розвитку.

Впровадження принципів і положень сталого розвитку, прийнятих на Світовій конференції з проблем навколишнього середовища і розвитку (Ріо-92), історично співпало із проголошенням незалежності України та поступовим становлення її як самостійної європейської держави. Перехід національної економіки до сталого розвитку залежить від структури економіки та характеру змін у ній. Процес дослідження та вивчення структури економіки, її зрізів і змін, що в них відбуваються, має особливе значення для розвитку України, оскільки вкаже їй на оптимальний шлях переходу до сталого розвитку. Шлях до сталого розвитку повинен бути безперервним і послідовним від аграрної до індустріальної, від індустріальної до постіндустріальної стадії розвитку. Кожній стадії розвитку притаманний свій спосіб виробництва, індивідуальні параметри та специфічні характеристики. Зміна стадії розвитку людської цивілізації відбувається стихійно із втручанням людини у природно-історичний процес. Так, за допомогою знань та науки, інформації та комунікації, нової техніки та технології, що є притаманними для постіндустріальної стадії розвитку економіки, людська цивілізація здатна задовольнити потреби кожної окремо взятої особи, не погіршуючи при цьому стану навколишнього природного середовища планети.

Сучасний стан навколишнього природного середовища в Україні слід назвати незадовільним через недосконалу та екологічно небезпечну структуру національної економіки. З одного боку, структура національної економіки, призводить до перевитрат ресурсів природи, а з іншого – не повною мірою задовольняє потреби населення.

Перші ознаки деформованості структури національної економіки проявилися в Україні ще в середині 50-х років ХХ століття. Застаріла технологічна база, високий рівень зношеності основного капіталу, недостатня кількість інвестиційних потоків, низький рівень інноваційних ресурсів, відсутність природоохоронних заходів погіршили й без того небездоганий екологічний стан країни. Другий і третій етапи індустріалізації,

екстенсивні методи економічного зростання в післявоєнний період призвели до того, що кожного року із світу природи вилучалося біля 1,5 млрд тонн первинної сировини (мінеральна, тваринна, рослинна сировина). Внаслідок таких дій у країні зросли викиди шкідливих речовин від видобувної, металургійної, енергетичної та хімічної галузей промисловості. Екологічно неконтрольований розвиток економіки негативно вплинув на стан, здоров'я та тривалість життя населення України [4, с. 777; 9, с. 26].

У середині 70-х – на початку 80-х рр. ХХ ст. в Україні відбулося стрімке падіння темпів економічного зростання. Це було зумовлено погіршенням умов видобутку паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів природи, використанням недосконалої, екологічно небезпечної техніки та технології, завищенням реальної вартості впровадження науково-технічних винаходів і відсутністю дієвих методів інтенсифікації економічного зростання [1, с. 4, 53].

Такий стан речей, перш за все, пов'язаний з історією розвитку економіки України. Розквіт і розбудова національної економіки, її внутрішня галузева та технологічна структура підпорядковувались задачам розвитку єдиного народногосподарського комплексу СРСР. Це призвело до того, що саме у радянський період відбувалась надмірна експлуатація багатих земельних і мінерально-сировинних ресурсів України з метою задоволення не стільки українських, скільки загальносоюзних потреб. Саме в радянський період соціально активне населення України використовувалося як дешева робоча сила, що здійснювала освоєння Сибіру та Далекого Сходу.

Первинний та вторинний сектори економіки України займали лідируючі позиції в структурі економіки країни та розвивались у відповідності до потреб та інтересів Радянського Союзу. У 1977 р. величина первинного сектора в структурі економіки складала 24,7%, вторинного – 65,2%, третинного – лише 10,1%. У 1982 р. питома вага первинного сектора в структурі економіки України становила 23,1%, вторинного – 66,6%, третинного – 10,3%. У 1988 р. частка первинного сектора зросла до позначки 26,7%, питома вага вторинного сектора економіки знизилась до 60,1%, частка третинного сектора збільшилась до 13,2%. Очевидно, що промисловий сектор економіки був панівним сектором у структурі економіки України. У структурі промислового виробництва країни домінували переробні галузі економіки (1970 р. – 27,9%; 1980 р. – 32,8%; 1985 р. – 22,4%), мінерально-сировинні та енергетичні галузі (1970 р. – 32,1%; 1980 р. – 25,8%; 1985 р. – 22,4%), а також галузі з виробництва товарів народного споживання (1970 р. – 40,0%; 1980 р. – 36,0%; 1985 р. – 34,6%) [1, с. 71 – 72, 104].

Слід відмітити, що технологічне оновлення промислового комплексу відбувалося вкрай низькими темпами та вело до фізичного зносу функціонуючого обладнання. Крім того, амортизаційна політика Радянського Союзу не передбачала постійного оновлення технологічної база країни згідно з вимогами науково-технічного прогресу.

Після розпаду СРСР національна економіка зіштовхнулася із цілим рядом гострих соціально-економічних та екологічних проблем. І це цілком зрозуміло, адже тривалий час економіка України розвивалася за рахунок екологічно небезпечних, природоємних галузей економіки, масштабний розвиток яких викликав цілий ряд екологічних негараздів у країні та надовго загальмував процес переходу національної економіки до постіндустріальної стадії розвитку. А це не давало Україні тривалий час наблизитись до сталого розвитку.

Характерними рисами успадкованої від Радянського Союзу структури національної економіки було: переважаючі ресурсо- та енергоємні, екологічно небезпечні галузі економіки; високий ступінь енергетичної залежності; висока питома вага галузей важкої промисловості та низька частка в структурі економіки галузей соціального спрямування; високий рівень зношення основного капіталу та застаріла технологічна база країни.

На початку 90-х років ХХ ст. природні та трудові ресурси, інвестиційні та інноваційні потоки, які являють собою основу економічного розвитку, опинилися у вкрай незадовільному стані. Рівень та динаміка вищевказаних показників вплинули на стан і майбутній розвиток національної економіки. На початку 90-х років ХХ ст. країна зіштовхнулася з такими труднощами, як: зменшення кількості економічно активного населення, а отже зі збільшенням навантаження на національну економіку; зниження рівня інтенсивності використання основного капіталу, а також зменшення ролі новітньої техніки та технологій; зниження рівня видобутку паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів, а отже їх подорожчання; порушення рівноваги між попитом і пропозицією, а також переважаючі у структурі економіки країни вторинного сектора економіки [1, с. 4, 53].

Особливими рисами сучасного стану економіки України є поступове збільшення питомої ваги третинного сектора. У 1997 р. частка третинного сектора в структурі національної економіки перейшла за 50%-ну межу. Проте у 1998 р. питома вага третинного сектора в почала стрімко падати, поки не досягла у 2000 р. позначки 46,6%. У 2002 р. частка третинного сектора в структурі національної економіки зросла і становила 50,8%. Саме з цього періоду можна вважати, що Україна знаходиться на постіндустріальній стадії розвитку. І саме ці факти дають підстави стверджувати, що Україна перебуває на початковому етапі становлення сталого розвитку економіки (табл. 1). Свідченням цього є коефіцієнти кореляції: 1) між темпами заростання ВВП на одну особу та темпами зменшення викидів діоксиду вуглецю (-0,079); 2) між зростанням частки третинного сектора економіки та темпами зменшення викидів CO₂ в атмосферне повітря (-0,836); 3) між темпами зменшення вторинного сектора економіки та темпами падіння викидів діоксиду вуглецю (0,802).

Усі наведені показники демонструють тісні зв'язки та дають змогу усвідомити, що перехід до сталого розвитку відбувається в Україні при умові зменшення екологічно небезпечного та енергоємного вторинного сектора економіки за одночасного збільшення третинного

сектора, який чинить значно менший антропогенний тиск на навколишнє природне середовище. Крім того, помірне зростання третинного сектора позитивно впливає на економічний розвиток країни та автоматично відбивається на величині показника ВВП на одну особу, на що вказує коефіцієнт кореляції, величина якого в Україні становила (0,584) і продемонструвала досить помірний прямопропорційний зв'язок між зростанням третинного сектора економіки та економічного добробуту як окремого жителя, так і країни в цілому.

Аналізуючи статистичні дані України, слід відмітити ще один важливий факт: протягом 20 років по-

казник енергетичного споживання на одного жителя в країні зменшився на 39,76%. Зміна даного показника прямо залежить від зміни пропорцій у структурі економіки. Протягом 1991 – 2011 рр. частка первинного сектора в структурі економіки України зменшилась на 13,09%, питома вага найбільш енергоємного вторинного сектора знизилась на 19,34%, а частка третинного сектора, у свою чергу, збільшилась на 32,42%. Дана зміна пропорцій у структурі економіки позитивно вплинула на ефективність споживання енергетичних ресурсів жителями України.

Таблиця 1

Україна													
Рік	Середньорічна ціна на сиру нафту (у дол. США за барель) ³	ВВП на одну особу за ПКС (у міжнар. дол. США на поточну дату) ¹	Зміна ВВП на душу населення за ПКС, %	Викиди діоксиду вуглецю на душу населення (тонн) ¹	Зміна викидів діоксиду вуглецю на душу населення, %	Структура ВВП по секторах економіки, %			Зрушення у структурі ВВП по секторах економіки, %			Енергоспоживання на душу населення (у кг нафтового еквівалента) ¹	Зміна енергоспоживання на душу населення, %
						первинний сектор	вторинний сектор	третинний сектор	первинний сектор	вторинний сектор	третинний сектор		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1991	33,47	5503,01		12,50		22,69 ⁴	51,04 ⁴	26,28 ⁴				4852,69	
1992	30,96	5059,37		12,30		20,31 ⁴	51,53 ⁴	28,16 ⁴				4210,40	
1993	26,18	4432,30		10,47		21,59 ⁴	37,76 ⁴	40,65 ⁴				3727,68	
1994	23,84	3502,67	-8,06	8,61	-1,60	15,95 ⁴	47,81 ⁴	36,24 ⁴	-2,38	+0,49	+1,89	3192,74	
1995	24,81	3171,86	-19,46	8,66	-16,24	14,93 ⁴	43,15 ⁴	41,92 ⁴	-1,10	-13,27	+14,37	3180,07	-13,24
1996	29,42	2931,12	-36,35	8,08	-31,12	13,29 ⁵	38,73 ⁵	47,97 ⁵	-6,74	-3,22	+9,96	2941,64	-23,18
1997	26,21	2924,52	-42,36	6,74	-30,72	13,89 ⁵	35,62 ⁵	50,48 ⁵	-7,76	-7,88	+15,64	2837,78	-34,21
1998	16,50	2935,38	-46,74	6,55	-35,36	13,68 ⁵	36,69 ⁵	49,63 ⁵	-9,39	-12,30	+21,70	2706,20	-34,47
1999	22,38	3000,62	-46,86	6,69	-46,08	13,52 ⁵	39,27 ⁵	47,21 ⁵	-8,80	-15,41	+24,21	2719,06	-39,38
2000	35,88	3279,26	-45,47	6,52	-47,60	16,25 ⁶	37,15 ⁶	46,60 ⁶	-9,01	-14,35	+23,36	2720,69	-41,52
2001	29,33	3699,14	-40,41	6,61	-47,84	16,25 ⁶	37,15 ⁶	46,60 ⁶	-6,44	-13,89	+20,33	2720,69	-44,23
2002	28,59	3994,18	-32,78	6,61	-47,12	16,30 ⁶	34,70 ⁶	49,00 ⁶	-6,39	-16,34	+22,73	2754,51	-43,97
2003	33,98	4498,03	-27,42	6,61	-41,04	14,62 ⁶	34,53 ⁶	50,84 ⁶	-8,07	-16,50	+24,57	2754,51	-43,93
2004	44,96	5223,53	-18,26	6,61	-41,04	14,62 ⁶	34,53 ⁶	50,84 ⁶	-10,59	-16,44	+27,04	2813,15	-43,24
2005	57,77	5583,40	-5,08	7,37	-42,16	12,10 ⁶	34,59 ⁶	53,31 ⁶	-10,79	-17,96	+28,75	3025,13	-42,03
2006	65,25	6226,21	+1,46	7,23	-42,40	11,90 ⁶	33,07 ⁶	55,03 ⁶	-12,26	-15,95	+28,21	3032,05	-37,66
2007	69,75	6954,22	+13,14	7,20	-43,92	10,43 ⁶	35,09 ⁶	54,48 ⁶	-14,04	-14,91	+28,96	3033,37	-37,52
2008	95,57	7310,97	+26,37	7,01	-43,44	8,65 ⁶	36,12 ⁶	55,23 ⁶	-15,22	-14,99	+30,21	3033,37	-37,49
2009	56,15	6339,02	+32,85	7,07	-44,00	7,47 ⁶	36,05 ⁶	56,48 ⁶	-14,78	-17,42	+32,20	2935,23	-39,51
2010	73,69	6678,40	+15,19	7,00	-52,72	7,90 ⁶	33,62 ⁶	58,48 ⁶	-14,43	-21,42	+35,85	2953,03	-39,15
2011	73,69	7208,09	+21,36	5,91	-52,00	8,26 ⁶	29,62 ⁶	62,13 ⁶	-14,03	-20,48	+34,51	2943,14	-39,35
			+30,98	6,00	-51,20	9,60 ⁶	31,70 ⁶	58,70 ⁶	-13,09	-19,34	+32,42	2943,14	-49,74
				6,10								2439,11	-41,37
												2844,93	-39,76
												2923,02	
Коефіцієнт кореляції між 4 та 10, 11, 12 колонками									-0,659	-0,438	0,584		
Коеф. корел. між 6 та 4, 10, 11, 12 кол.						-0,079			0,705	0,802	-0,836		

Складено за даними: [5⁴; 6⁵; 7⁶; 8⁷; 3¹; 9³].

За роки незалежного існування України структура національної економіки постійно змінювалася. Незважаючи на зменшення вторинного сектора, майже вдвічі (з 51,04% до 31,7% від загальної величини ВВП), у його структурі постійно зростала величина ресурсоемних та екологічно небезпечних галузей. Для прикладу, частка металургії в структурі промисловості країни протягом 1990 – 2011 років зростає з 12,1% до 19,7%, величина видобувної промисловості за цей самий період збільшилась з 5,7% до 8,6%, питома вага електроенергетики зростає з 3,2% до 23,3%, частка таких галузей, як хімічна та нафтохімічна промисловість, збільшились з 5,5% до 7,0%. Збільшення питомої ваги цих галузей не могло не вплинути на стан забруднення навколишнього природного середовища [5 – 8].

Зміни, які відбулися в структурі промислового комплексу України, посприяли зменшенню виробництва товарів і послуг кінцевого споживання та збільшенню виробництва напівфабрикатів. Слід відзначити, що виробництво напівфабрикатів вимагає не тільки значних енерговитрат, а й веде до потужного забруднення навколишнього природного середовища. Саме тому з відновленням економічного зростання, яке відбулося протягом 1999 – 2005 рр., зростає кількість викидів CO₂ в атмосферне повітря країни – із 6,69 до 7,20 т у розрахунку на одну особу [3].

ВИСНОВКИ

Структурні зрушення, які відбувалися в економіці (у розрізі 3-х секторів) протягом 1991 – 2011 рр., є свідченням того, що економіка України знаходиться на пост-індустріальній стадії розвитку та на початковому етапі становлення сталого розвитку.

Основними зрушеннями в структурі національної економіки в міру просування по шляху економічного розвитку є зменшення питомої ваги промислового сектора економіки та зростання частки сектора послуг. Проте, зрушення у структурі української економіки є поки що повільними та недостатньо ефективними. Так, протягом 1991 – 2011 рр. питома вага вторинного сектора зменшилась лише на 19,34%, а частка третинного зростає на 32,42%. Незважаючи на позитивну тенденцію щодо зменшення питомої ваги вторинного сектора та зниження антропогенного навантаження на навколишнє середовище, у структурі промисловості країни переважають екологічно небезпечні, низькотехнологічні та сировинні галузі. Найвищий техногенний тиск на довкілля чинять такі базові галузі, як: видобувна, електроенергетична, металургійна, хімічна та нафтохімічна.

Негативний вплив на навколишнє середовище країни із зазначених галузей проявляється в процесі видобутку, використання та споживання природних ресурсів країни. Крім того, основний антропогенний тиск на довкілля здійснюється через забруднення атмосферного повітря країни. Зменшити техногенний вплив на довкілля можливо шляхом формування нової екологічно безпечної та енергетично ефективної промислової структури економіки України. Екологічна модернізація промислового сектора економіки неможлива без державної підтримки, а саме: удосконалення системи екологічного оподаткування; покращення економічного механізму

природокористування; стимулювання процесу впровадження ресурсо- та енергозберігаючих, мало- і безвідходних технологій на промислових підприємствах; поглиблення вторинної переробки сировини; розробки нових методик будівництва очисних споруд та установок задля зменшення кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря; впровадження системи матеріальної допомоги (надання безпроцентних кредитів) та економічного стимулювання (зменшення ставки оподаткування) для тих промислових підприємств, які зменшують кількість викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, а також орієнтуються на виробництво екологічно чистої та безпечної для суспільства продукції; розроблення та впровадження економічних методів стимулювання зменшення енергоспоживання в країні; розширення кордонів співробітництва у сфері ресурсо- та енергозбереження.

Політика держави, перш за все, має бути спрямована на подолання диспропорцій у структурі національної економіки. Задля зменшення питомої ваги вторинного сектора та збільшення третинного в структурі української економіки держава за допомогою держзамовлень повинна збільшити попит на інтелектуальну, інформаційну, наукомістку продукцію. Така додаткова підтримка з боку держави забезпечить зростання споживчого попиту на продукцію сектора послуг, тим самим зменшуючи негативний вплив на довкілля та збільшуючи рівень добробуту кожного жителя країни. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В. Економіка України: моделі реформування, зміна структури та прогноз розвитку / В. Геєць. – К.: Ін-т держ. управ. і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1993. – 120 с.
2. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://website-tools.net/google-keyword/site/www.oecd-ilibrary.org>
3. Показники світового розвитку. Офіційний веб-сайт Всесвітнього банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.google.com.ua/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=en_atm_co2e_pc&idim=country:UKR&dl=ru&hl=ru&q=%D0%B2%D1%8B%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%8B+%D1%81%D0%BE2#ic type=l&strail=false&bcs=d&nslm=h&met_y=en_atm_co2e_pc&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=region&ifdim=region&t dim=true&hl=ru&dl=ru&ind=false
4. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективності розвитку / За ред. Ю. В. Кіндзерського / НАН України; Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009. – 928 с.
5. Статистичний щорічник України за 1995 рік / М-во статистики України; [від. за вип. В. В. Самченко]. – К.: Техніка, 1996. – 576 с.
6. Статистичний щорічник України за 1997 рік / Держ. ком. стат. України; [за ред. О. Г. Осауленка]. – К.: Техніка, 1999. – 624 с.
7. Статистичний щорічник України за 2001 рік / Держ. ком. стат. України; [за ред. О. Г. Осауленка]. – К.: Техніка, 2002. – 644 с.

8. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України; [за ред. О. Г. Осауленка]. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2012 – 560 с.

9. Фукс Є. А. Структура модернізації національної економіки як умова підвищення її конкурентоспроможності / Є. А. Фукс // Формування ринкової економіки. – 2010. – № 23. – С. 24 – 34.

REFERENCES

Fuks, Ye. A. "Struktura modernizatsii natsionalnoi ekonomiky iak umova pidvyshchennia ii konkurentospromozhnosti" [Structure of the modernization of the national economy as a condition for increasing its competitiveness]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*, no. 23 (2010): 24-34.

Heiets, V. *Ekonomika Ukrainy: modeli reformuvannia, zmina struktury ta prohnoz rozvytku* [Economy of Ukraine: a model of reform, restructuring and forecast development]. Kyiv: In-t derzh. uprav. i samovriaduvannia pry Kabineti Ministriv Ukrainy, 1993.

Ofitsiinyi veb-sait Vsesvitnyoho banku. http://www.google.com.ua/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_

y=en_atm_co2e_pc&idim=country:UKR&dl=ru&hl=ru&q=%D0%B2%D1%8B%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%8B+%D1%81%D0%BE2#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=en_atm_co2e_pc&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=region&ifdim=region&tdim=true&hl=ru&dl=ru&ind=false

Ofitsiinyi sait Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobotnytstva ta rozvytku. <http://website-tools.net/google-keyword/site/www.oecd-ilibrary.org>

Potensial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnosti rozvytku [Potential national industry targets and mechanisms of development effectiveness]. Kyiv: NAN Ukrainy; In-t ekonomiky ta prohnozuvannia, 2009.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 1997 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 1997]. Kyiv: Tekhnika, 1999.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2001 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2001]. Kyiv: Tekhnika, 2002.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Kyiv: Avhust Treid, 2012 – 560 с.

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 1995 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 1995]. Kyiv: Tekhnika, 1996.